

- экономиканы одан әрі ырықтандыру және жүйелі реформаларды жалғастыру арқылы бәсекелестік пен бюрократизмді дамыту;
- Қазақстан экономикасының ашықтығын нығайту;
- индустриялық-инновациялық даму стратегиясын іске асыру;
- ауылды дамыту бағдарламасын іске асыру;
- инфрақұрылымды дамыту.

Елімізде бәсекеге қабілетті агробизнесті құру мәселесін шешу міндеті тұр. Ол үшін бізге құқықтық актілердің, ең алдымен Жер, Су және Орман кодекстерінің орындалуын қамтамасыз ету қажет. Астық нарығын реттеу бойынша мемлекеттік саясаттың тиімділігін арттыру қажет. Ауыл шаруашылығы өнімдерін жаңғыртуға және олардың сапасын жақсартуға ерекше назар аудару қажет [2].

Әлемдік тәжірибеде мемлекет экономикасын дамытудың басты мақсаты - халықтың өмір сүру деңгейі мен сапасын арттыру. Бұл аймақтық деңгейде шешілетін мәселе. Сондықтан облыстың негізгі әлеуметтік-экономикалық дамуы кірістерді арттыру, білім беру сапасын, тамақтану, денсаулық сақтау, кедейлік пен кедейлік, қоршаған ортаны жақсарту, тұрғындарға тең мүмкіндіктер жасау және басқарудың тиімді жүйесін енгізу болып табылады.

Осы міндеттердің бірі - аймақтық экономиканы тиімді басқару қазіргі кездегі жүйесі аса көңіл бөлетін бағыттардың бірі. Біздің еліміздегі аймақтық экономиканы тиімді басқару аймақтың территориялық, климаттық, экономикалық және әлеуметтік сипаттамаларына негізделген және арнайы мемлекеттік органдар (орталықтандырылған мемлекет және жергілікті өзін-өзі басқару) арқылы реттеледі және жүзеге асырылады. Қазақстанның әр аймағы елдің экономикалық кешенінде ерекше орын алады, сонымен бірге басқа аймақтармен бірге тұтас экономикалық бірлікті құрайды. Әрбір аймақтың өзіндік табиғи ресурстары, олардың орналасу ерекшеліктері, экономикалық даму деңгейі және экономикалық құрылымы бар. Осыған байланысты аймақтық саясат тұжырымдалады және іске асырылады. [3].

Нәтижесінде, Қазақстанда тәуелсіздік жылдарында туындаған көптеген қиындықтар мен қарама-қайшылықтарға қарамастан, экономикалық даму және әлеуметтік мәселелерді шешу бойынша айтарлықтай жұмыстар атқарылды. Нәтижесінде біздің еліміз ТМД елдері арасында өзінің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы көшбасшылардың біріне айналғанына көз жеткізе аламыз.

Сондықтан біз жастар бүгіннен бастап экономикалық теорияны толық меңгеріп, ондағы жалпы экономиканың қызмет етуі мен рыноктық экономиканың механизмдерін толық игеріп, оларды отандық экономиканың дамуына үлес ретінде қосуға ұмтылуымыз қажет.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту -қазақстан дамуының басты бағыты». Астана 2012 жылғы 27 қаңтар.
2. Н.Ә. Назарбаев «Бәсекеге қабілетті халық» деген Қазақстан халқына Жолдауы.
3. Қ.С. Мұхтарова «Аймақтық экономиканы басқару» оқу құралы//– Алматы 2016.

Болатбек Ж.Ж., Қарпықов А.А., 3 курс студенттері (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ)
Ғылыми жетекшісі - PhD, аға оқытушы А.А. Абаев

КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ШАРАЛАРЫ

Әлемнің 30 дамыған елдерінің қатарына енудегі өршіл міндеттерді шешу ұлттық экономиканың іргелі салаларының бірі ретінде банк жүйесінің рөлін арттыруды қажет етеді. Қазақстан Республикасының Президенті өзінің 31 қаңтар 2017 жылғы Жолдауында банк секторын қалыпқа келтіру бойынша шаралар кешенін қабылдауды басымдылықпен атап өтті. Үкімет пен Ұлттық Банк қабылдаған банк секторын қолдау жөніндегі шаралар банк секторының жұмыс істемейтін активтерін қысқартуға, банктердің нақты секторды несиелеуге деген қызығушылығын жандандыруға әкеледі және жалпы алғанда ел экономикасының дамуына мультипликативті әсер етеді.

Осыған орай, Қазақстан Ұлттық Банкі Банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру жөніндегі бағдарламаны әзірледі. Бағдарлама ірі банктердің капиталын қолдайды, банк секторының қаржылық тұрақтылығын және ықтимал жаңа қолайсыз сыртқы сын-қатерлер мен факторларға орнықтылығын күшейтеді.

Бағдарламада мынадай үш бағыт көзделген:

- 1) жүйе құраушы банкті қолдау,
- 2) ірі және әлеуметтік маңызды банктердің қаржылық орнықтылығын көтеру
- 3) қалыпты қадағалаудан тәуекелге бағдарланған қадағалауға көше отырып банктік қызметті реттеу мен қадағалауды сапалы өзгерту.

Бұл Бағдарлама мемлекеттік қаражаттың төлемділігі, мерзімділігі және қайтарымдылығы, банктердің ерікті қатысуы және банк акционерлерінің ортақ жауапкершілігі сияқты негізгі қағидаттарға негізделеді.

Бағдарламаны іске асыру қорытындылары бойынша, банктердің капиталға қысым көрсететін және экономиканы кредиттеудің кеңеюін тоқтататын жұмыс істемейтін қарыздармен проблемаларын шешеді. Тұтастай алғанда, Бағдарламаны іске асыру шеңберінде акционерлерге өздерінің шығындарын біртіндеп тану және ұзақ мерзімді перспективада тұрақты жұмыс істеуді қамтамасыз ету үшін өздерінің банктерін кезең-кезеңімен капиталдандыру мүмкіндігін беретін болады.

Банктердің қолданылып жүрген стратегиялары мен бизнес-модельдерін қайта қарау және оңтайландыру, провизиялау және жұмыс істемейтін кредиттерді есептен шығару нәтижесінде олардың капиталына қысымды төмендету жыл сайын кем дегенде 300 млрд.тенге көлемінде экономиканың басым салаларын кредиттеуді кеңейтуге әкеледі. Бұл сол сияқты банктерге жаңа тиімді банктік қызметтерді кеңейту мен дамытуға, оның ішінде банк ісіндегі цифрлық технологияларды дамытуға назар аударуға мүмкіндік берді және көрсетілетін қызмет құнының төмендеуіне әкеледі.

Банктерді мемлекеттік қолдау бойынша халықаралық тәжірибенің негізгі міндеті залалдарды мемлекет, банктердің акционерлері және ірі кредиторлар арасында бөлу болып табылады. Барлық елдерде қолдау құралдарын әртүрлі үйлестіру қолданылады. Біздің Бағдарламаның негізгі ерекшелігі оның біздегі банктік жүйенің ағымдағы ерекшеліктері ескеріле отырып әзірленгені болып табылады, бұл – мемлекет қаражатының үлесі асып түсетін банк міндеттемелерінің құрылымы және де банктердің жұмыс істейтін акционерлерінің өз банктерін қолдауға белсенді қатысуы.

Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, тиімді қадағалау құру, проблемалық банктерді анықтау және дәрменсіз банктерді реттеу үшін қаржылық есептіліктің шынайы жүйесі мен заңнамалық базаның болуы қажет.

Бағдарламаға қатысу Банктің нарықтық ұстанымдарына және жалпы алғанда қаржылық жағдайына жағымды әсерін тигізеді. Қол жеткізетін ақша қаражатының көлемі реттеушінің тәуекелге бағытталған жаңа талаптарына сай болуға, кірістілікті және капиталдандыруды арттыруға, ресурстық базаны кеңейтуге және ҚР экономикасының нақты секторына берілетін несие көлемін арттыруға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, бағдарламада негізгі мақсаттар белгіленген – бұл акционерлермен бірлесіп ортақ түрде банктердің үстеме капиталдандыру және банк секторының қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету; экономиканың нақты секторын кредиттеуді қалпына келтіру; экономика мен халыққа банк қызметтерін үздіксіз көрсетуді жүзеге асыру, сондай-ақ интеграциялық процестер (ДСҰ және БЭЖ) шеңберінде банк секторының бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету.

Қорыта келе, жалпы еліміздегі қызмет етіп отырған екінші деңгейлі банктердің қаржылық тұрақтылығын арттыру шараларының алдағы жылдарға белгілеген негізгі басым бағыттары:

1. Екінші деңгейлі банктердің даму стратегиясын іске асыруды жалғастыру:
  - Несие портфелінің, соның ішінде ШОБ-ті және бөлшекті несие беру сегменттеріндегі портфельдің қалыпты өсуін қамтамасыз ету.
  - Кірістілікті арттыруға бағытталған жұмыс: таза пайыздық маржаны және комиссиялық кірісті арттыру.
2. Қашықтан қызмет көрсету арналарын дамыту.
3. Мемлекеттік даму бағдарламаларын іске асыруға қатысу.
4. Ақпараттық технологиялар инфрақұрылымын дамытуды жалғастыру болып табылады.

Әдебиеттер

1. ҚР Президентінің Қазақстан халқына жолдауы. 2017 жылғы 31 қаңтар «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік»
2. Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі ҚР банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасы, <https://qazaqtimes.com/article/>